

ELIN CULLHED

een
roman
over
Sylvia Plath

EU

FO

RIE

2022 Prometheus Amsterdam

Euforie is een literaire tekst over Sylvia Plath en moet niet worden gelezen als een biografie. De gebeurtenissen en personages die in het boek voorkomen en die een overeenkomst vertonen met de werkelijkheid worden in de context van de roman vertaald naar fictie en literaire fantasie. Sylvia Plath verandert hierdoor in dit werk in een fictief personage.

Devon, 7 december 1962

ZEVEN REDENEN OM NIET TE STERVEN:

1 Huid. Nooit meer de huid van mijn dierbare kinderen voelen. Nicholas als hij gek doet in bed en ik genietend mijn neus tegen zijn achterwerk druk. Frieda die moet worden gekieteld zodat ze het gevoel heeft dat ze leeft en die daarna tot rust komt dankzij haar zuiverende gelach. Mijn huid als die zich schrap zet tegen de hunne, in het besef dat we hetzelfde vlees zijn *for ever and ever in all eternity Amen*. O, nooit meer hun bonkende harde hartslag horen die uit mij is ontstaan. Ik kan nooit stoppen met leven voor hen, al dragen ze evenveel van Teds huid in zich, Teds slangenvel, de man die zijn bek opent en zijn prooi heel naar binnen schrokt, tot je bent gestikt.

2 Tijd. Ik wil mijn kinderen zien opgroeien, zien hoe ze schaafwonden op hun knieën krijgen als ze leren fietsen, ik wil de wildstrik van mijn nek halen en hem in zijn gezicht uitlachen als hij alweer (en heel eenzaam, slangen zijn ziekelijk egocentrisch) op weg is naar zijn volgende prooi en ik druk bezig ben met leven. Ik wil aan een lolly likken en voelen hoe de suiker en de tijd in me oplossen, ik wil op een zomerdag wakker worden met een kop koffie in mijn hand en de behoefte om alle troep op te schrijven tot de tijd ook stilstaat en wordt geconserveerd en van me af stroomt als zeewater en me vergiffenis schenkt. Tijd, ik wil dat je me vergeeft. Ik wil ook ervaren hoe tijd ervoor zorgt dat alles

zo verdomde vergevend wordt, hoe hij aardbeienplanten telkens laat uitbotten (ondanks het feit dat de dood, verrotting eigenlijk, altijd op de loer ligt), de mens doet ontwaken op zijn kussen en dat hij zich nogmaals laat wijsmaken dat alles in orde is.

Lieve help, ik voel me zo goed nu ik zal sterven. Ik zie alles helderder dan ooit tevoren. Ik zou altijd moeten leven om te sterven, het is als heroïne, als de kick om te zien hoe je je voorheen geliefde zuurstof verliest omdat hij alle lucht heeft opgebruikt die in zijn harnas zat. De slangenhuid valt af, de huid verbleekt als een vergeten vod op een Engels strand. Ik zou liever geheel verbranden, ik ben overtuigd van de voortreffelijkheid van het vuur als het om de vergelijking met mijn eigen leven gaat. O, brand, die niet met open armen ontvangen kon worden. O, ontzetting, toen de brand de schrijfsels van een levende man verslond die hij voor Nobelprijsmateriaal aanziet. Ik zeg jullie, ze zullen in de toekomst nog weten wie ik ben. Dus hoeft ik niet huid en tijd en de vroege jaren zestig te zijn, aangezien de tijd zal veranderen tot mezelf maar zonder mijn inmenging. Helemaal puur, als een subliem woord op een glanzende bladzijde in een dichtbundel. Ted zal mijn boekbladzijden wassen zoals ik zijn lelijke overhemden heb gewassen. Zelf zal hij verschrompelen als een wilde appel op de grond in de herfst. Een van de wilde appelbomen die hier staan.

3 Nooit meer neuken, die hete paal voelen als die in mijn vlees dringt en ik verander in een dier en word weggevaagd. Als iemand zin had om elke dag met me te neuken hoefde ik niet te sterven, haha. Je moet me niet citeren maar je mag het best aan mijn moeder laten zien, de meest ongeneukte persoon in de wereldgeschiedenis (en die daarom zo zuur is, zo droog, zo eenvoudig te doorzien, als een glas water, mijn moeder is een glas water, onmogelijk om het zonder te doen, maar zo ontzettend saai en smakeloos voorspelbaar mijn moeder heeft

me zo met doodsverachting gevuld dat ik zo hatelijk doe tegen andere vrouwen als het vrouwen zijn die me eventueel kunnen helpen, ze heeft me voorgehouden dat ik geen water nodig heb, alsof ik boven water sta, ik ben geen waterbehoefstig wezen geen zoogdier, ik sta boven jullie met jullie gewone dodelijke waterbehoefte, ik haat water, bespaar me mijn dagelijkse glas water!).

4 Het hem SCHENKEN. Het hem schenken door te sterven en al zijn voorspellingen te laten uitkomen. ‘Het zou makkelijker zijn als je dood was,’ zoals hij me afgelopen zomer toebeet als een voorschot op het moment dat hij me durfde te verlaten. ‘Jij en je doodsstraal, je hebt een bijzondere voorkeur voor de dood’ – al zijn gejammer dat ik alles om zeep help. Wil het hem niet schenken. Wil in het midden van het strijdperk staan en stralen en leven. Als ik dat niet in mijn leven doe, wie dan wel? Wil hem niet mijn levensverhaal geven. Dan kan hij verkondigen: *Ja, kinderen, jullie moeder was een bijzonder mens, ze zat niet altijd lekker in haar vel, ze hield van het leven als het als goud naar haar toe stroomde maar het leven kent ook scherpe randen en kou en bacillen in maart en financiële problemen. We moeten zorgvuldig met haar herinnering omgaan, kinderen, we moeten haar verhalen vertellen en elk voorjaar als de narcissen met hun kopjes uit de grond piepen, zullen we ter ere van haar een bosje plukken. De stem van jullie moeder Sylvia was zwaar en sterk maar het lukte haar nooit om die uit haar lichaam te halen en naar de bladzijden van een boek te verplaatsen, daarom wilde ze graag haar lichaam doven en alleen haar geest verder laten leven. Wat ze schreef voor het nageslacht was voor haar waardevoller dan een leven met ons.* Blabla. Bah! Wil hem niet de beste taartpunten van mijn leven schenken. Dat Olwyn zijn grote zus daar zal staan op haar ijzeren benen en met armen over elkaar geslagen en zal beweren: ja ja, kijk aan, ik heb het de eerste keer dat ik haar zag al gezegd, met die vrouw kom je niet ver, Ted,

haar fragiele energie, die rouwsluier voor haar gezicht die zo verleidelijk eenvoudig te verwijderen is met sarcasme waarvan haar complete zelfbeeld instort, die brede lach die in een grijns verandert. Een kleine groepie, Ted, een lekker dingetje, een fragiele Amerikaanse met cellofaan om haar hart, haar kun je maar een tijdje houden en dan lost ze op als suiker in de regen. Echt waar!

En hij zal naar zijn zus luisteren en sterker worden en denken Ja, ik was een idioot die probeerde van haar te houden, want er viel niet van haar te houden.

Terwijl de waarheid is dat er bij hem thuis geen plaats is voor om het even welke liefde. Bij hem thuis, waar hij is opgegroeid, wordt er gewerkt en zet je je tanden op elkaar, daar spelen het gevoel en het esthetische en de manier waarop je elkaar bejegend GEEN ENKELE ROL, er is bij hem thuis geen cultuur te vinden, geen elegantie, geen beschaving, daar gebruiken de bewoners grove en schunnige woorden en ze hebben slechte tafelmanieren en wat kan ik eraan doen dat ik iemand was die kon liefhebben en die aantrekkelijk kon zijn en bij hem thuiskwam, zijn thuis, zijn Engeland, zijn rauwe steenkoolerfenis met roet op zijn kleren.

Ik zou schenken van wat ik bezat, van mijn *wit* mijn kennis mijn talent voor orde en voor dingen die je ziet. Observaties. Maar kijk, de wereld wil geen aantrekkelijke, slimme meisjes die van goud gemaakt zijn. De wereld kan hen niet verdragen. De wereld wil harde lelijke Olwyn-meisjes, van die meisjes van wie mannen niet houden, die zijn geboren om zichzelf te redden, Europese naoorlogse vrouwen die van aanpakken weten, maar die niet weten hoe ze intellectueel verfijnd moeten zijn en meisjes op Smith lesgeven en in hun vrije tijd verbluffend fraaie gedichten schrijven. Ze zijn jaloers op iemand zoals ik en toch zijn dat de vrouwen die winnen – ze winnen in het leven ondanks het feit dat ze nooit een man kinderen zullen schenken

en het koninklijke nageslacht doorvoeren, hun benen op de brits openscheuren en gloeiendhete magma de wereld in persen. Olwyn zal geen barst opofferen, want ze zal nooit branden. Ze zal daar maar wat staan en de tanden op elkaar zetten en de tanden op elkaar houden en het leven door zich heen laten jagen tot ze sterft. Ze zal nooit vooruitgaan in het leven zelf en het omvormen, het dicteren, het in fraaie vormen gieten, het nieuwe kinderen schenken. Daarom zal ze ook nooit te weten komen dat de wereld niet tegen haar kracht haar berouwvolle schoonheid haar genie kan. Ze zal schaterlachen om mijn dood, ze zal zuchten bij mijn dood, ze zal me mijn dood misgunnen want nee, zo moedig zal zij nooit zijn!

5 De zee en de stenen. In het tere licht lopen op een namiddag in Winthrop en stenen verzamelen voor vader, zeven jaar zijn en ervaren hoe dankzij de natuur die ik voor hem vind de band tussen ons sterker wordt dan al het andere op de wereld. De mysteries die ik hem geef zijn voor ons om te ontdekken en liefdevol mee om te springen, als hartsgeheimen. De zee knabbelt aan mijn bruine benen en het ruikt indringend naar zout en nat bronstig wier en hij vraag me om een wandeling te maken zodat ik de mooiste schelpen kan vinden, de zachtste stenen, waarover hij daarna dan iets zal vertellen. Het strand en vader, de zee, zijn eeuwigheid. Ik houd van vader. Ik weet dat ik ook uit hem geboren ben, dat hij me het mysterie en de woorden gaf; mijn gevoeligheid. Als ik ben teruggekeerd naar Winthrop zie ik de grootsheid van het strand niet meer en de zee verveelt me enorm – ik weet dat ik andere taken heb die op me wachten. Ik denk dat ik de rust en glans uit mijn kindertijd zal terugvinden, maar het resultaat is slechts dat ik erdoorheen prik en het verraad met mijn nieuwe ogen. Zo beschouwd is dit misschien geen reden om te blijven leven. Zelfs als mijn kinderen even dol waren geweest op de zee als ik, zouden ze vader, hun opa, nooit

leren kennen, nooit kleine ronde steentjes in zijn grote enorme jatten leggen. Hij is zowel een als geen reden om te blijven leven, vader. Ik wil zorgvuldig omspringen met zijn herinnering, voor hem opkomen en mijn lichaam laten reizen naar het einde der tijden als een anker aan zijn vergane vaarttuig. Maar ik wil ook niet zien hoe de zee, de stenen, de schelp veranderen in spoken. Of het gerammel van de dood om mijn nek voelen.

6 Frieda, o Frieda.

7 Nicholas.

EEN JAAR EERDER

Mijn leven was de tekst.

Mijn lichaam, mijn huid, mijn schitterende witte polsen die me fietsend door Devon brachten. Als ik iemand tegenkwam die ik kende huiverde ik, alsof mijn zenuwen en mijn aderen in een fijnmazig patroon aan de buitenkant van mijn lichaam zaten, en mijn hart was mijn mond, mijn hart praatte en vuurde een 'Hallo!' af toen ik de buurvrouw (de vrouw van de bank-directeur) tegenkwam, ze bestudeerde me nauwlettend om te bepalen of ik normaal was.

Mijn hart klopte in mijn centrum. Mijn mond. Mijn rode mond. Ik was het onderwerp, de motieven, hoe kon ik me dan uitrekken en zelf het motief scheppen? Hoe kon ik me ver van het midden van het motief plaatsen?

Ted wist het, daarom was hij met me getrouwd: ik was de zenuwen, ik was het bloed, ik was het hart, ik was de witte huid, ik was de parelketting, ik was het marmer, ik was de duif, ik was het hert, ik was de dode mol die we in het gras vonden, ik was het meisje, ik was de vrouw, ik was de moeder van zijn kinderen. Ik was Amerika, ik was een compleet continent, ik was de toekomst, ik was het motief dat hij wilde ontdekken, ik was een persoon die hij wilde koloniseren, hij wilde me opeten, hij wilde me huisvesten, hij wilde me behoeden. Hij wilde me thuishalen uit Amerika waar ik was geboren en me de harts slag van het Londense leven leren kennen en daarna wilde hij me in een huis op het platteland van Devon installeren tussen alle narcissen en vogels. Hij kocht een fiets voor me. Hij neukte me hard op de bank in de koude huiskamer, ik was een warme natte

plas onder hem waar hij in kwam. Het rook naar vlees en bloed. Sperma. Naderhand voelde hij zich almachtig. Hij had Amerika veroverd, hij had zijn eigen grenzen opgerekt, hij had de missie volbracht: de vrouw die moest sterven.

De ter dood veroordeelde vrouw.

Hij had me geschapen.

Ik stond op uit de plas en waste me gelukkig lachend, ik was zwanger van zijn kinderen zijn droom zijn belofte. Engeland. Ik stond op zijn akker. Zijn hazenjacht. Zijn appelbomen, eenenzeventig stuks (ik telde er zelfs tweeenzeventig). Zijn woorden, zijn bomen, zijn geschriften. Zijn stem. Ik vervolmaakte het leven voor hem. Ik liet een van zijn kinderen vanuit mijn vlees in het universum vallen. Frieda. Een appel van de boom. Rode mond, rood hart, rode hartslag. Toen voelde ik dat ook ik leefde.

‘Niets maakt me gelukkiger dan mijn kind,’ schreef ik in een brief naar mijn moeder. Maar ik wist ook dat alles wat ik zei en schreef (MIJN HELE STEM; WAT IK WAS) zich op een dag tegen me zou keren. Mijn werkelijkheid veranderde elke minuut van gedaante, Ted wist het, het ene moment was ik tevreden, andere momenten was ik gelukkig, een derde moment was ik wanhopig, een vierde moment huilde ik, zweette ik, verlangde ik, wenste en hoopte ik.

Niets hiervan moest eigenlijk serieus genomen worden.

Dus toen de vrouw van de bankdirecteur me in het centrum tegen het lijf liep toen ik van mijn zadel gleeed (ik was weer hoogzwanger) wilde ik dat de rollen waren omgedraaid, dat ik HAAR zag, in plaats van zij mij. Ik, Sylvia, moest zoveel mooier zijn om naar te kijken en toch kon ik mezelf niet zien!

Ik lachte vermoeid omdat ik buiten adem was, er gleeed een zweetdruppel over mijn gezicht. Warm in de warme kleren. Het centrum was versierd, over een paar weken was het kerst. De vrouw van de bankdirecteur had de boodschappen gedaan die

ik ook eigenlijk zou moeten doen, ik voelde dat ik haar overigens geen ruimte liet omdat ik haar ook, zonder dat ik het in de gaten had, had gekoloniseerd, dat ik me van haar keurige verschijning in het centrum had bediend en haar had toegestaan de macht te hebben om de angst en stress in mij te doen oplaaien.

‘Kom je een pakje halen?’ vroeg ze.

‘Inderdaad, ik ben erop gespitst bepaalde abonnementen uit Amerika te ontvangen,’ antwoordde ik en ik had er spijt van dat ik zo’n lang en gecompliceerd antwoord had gegeven op zo’n eenvoudige vraag.

Ik vroeg me af hoe het zou zijn om met haar bevriend te zijn, maar veegde die gedachte van tafel met een nieuwe gedachte: lieve help, wat een afschuwelijke mantel.

‘En waar is Frieda?’ vroeg ze.

Ik lachte vinnig door mijn gezweet.

‘Thuis bij haar vader,’ antwoordde ik trots.

‘Jouw echtgenoot is een flinke man,’ zei de vrouw van de bankdirecteur.

‘Ted,’ zei ik behulpzaam, ‘Ted Hughes.’

De vrouw van de bankdirecteur knikte. Het leek alsof er een gedachte door haar hoofd schoot.

‘Willen jullie een keer komen dineren? Gewoon een hapje eten, niets bijzonders. Ik dacht dat het tijd werd dat we elkaar leerden kennen aangezien we burens zijn. Past... morgen?’

Zo... zo kéurig. Ze had me te pakken – kijk eens hoe pienter ze van de gelegenheid gebruikmaakte! De vriendschap tussen mensen was absoluut niet zoals in mijn vaderland, daar kon je de woorden *I love you* zeggen tegen iemand met wie je slechts een halfhartige saaie maaltijd deelde. *I love you* – je brak volkomen moeiteloos een stukje van je hart, het wilde niet zeggen dat je een ongewoon intieme relatie aanging. Maar hier in Engeland had ik het idee dat het contact volgens een strikte serie regels

hoorde te verlopen, je ging niet met elkaar omdat je daar zin in had maar uit een merkwaardig plichtsgevoel. *Misschien was die tijd voor ons als bureu aangebroken. We waren het verplicht. We konden niet naast elkaar wonen en elkaar dagelijks tegenkomen zonder elkaar te laten zien wie we waren, welke oude, stoffige meubels we in huis hadden staan.* O, hier had ik geen zin in. Maar ik durfde haar ook niet aan te kijken en te zeggen: 'Nee. Nee! Dat wil ik niet! Vergeet het maar!'

Een jongeman die bij het postagentschap werkte overhandigde me mijn pakje en er was iets aan mijn verschijning waardoor zijn ogen heen en weer schoten, of misschien was het een zenuwtrek, zijn mond als een hart, het rode dat bonsde en bonsde. Dat zenuwachtige.

Ik richtte me tot de vrouw:

'Natuurlijk,' zei ik stralend. 'We hebben verder niets anders. Heel graag.'

De vrouw van de bankdirecteur lachte tevreden in haar bontmantel. Ze kwétterde. Vooruit, dacht ik, nu heb ik iemand een plezier gedaan.

'Lovely, honey!' riep ze over het plein.

Ik leerde het ook nooit! Een pakje ophalen, dagelijkse klusjes doen, fietsen op een fiets, woorden als 'hallo' en 'bedankt' afvuren alsof dat het meest inspannende op de wereld was. Mensen werkten dagelijks aan dingen die veel veeleisender waren en het enige wat ik deed was 1. zwanger zijn en 2. op de fiets een pakje ophalen in het centrum en zelfs dat lukte me niet, zelfs dat lukte me niet zonder een bepaalde indruk op de wereld achter te laten.

Moest ik? Moest ik echt? Moest ik een levend circus zijn? Moest ik een hart hebben? Moest ik mensen aan iets herinneren – hun eigen emoties en beweegredenen? Moest ik een rondfietsende tijdsrekening in levenden lijve zijn?

Het pakje lag op de bagagedrager, ik slingerde, ik was te-

leurgesteld omdat mijn boodschap in het centrum al voorbij was en dat hetgeen IK in gedachte had gehad – dat er iets zou gebeuren, dat een gedachte zou opdoemen, dat er dankzij de fysieke inspanning een dichtregel bij me zou opkomen, of dat er gewoon iets vrolijks zou gebeuren, iets cools – niets van dat alles. Geen enkel woord in mijn hoofd, geen enkel begin van een hoofdstuk, geen roman, geen personage dat vorm kreeg. Niets.

Om twee uur liep ik de trap naar de voordeur op, zwaar en enorm in mijn bergtrolachtige gedaante. Ik was weer thuis. Thuis bij Ted Hughes en in mijn rijk.

En in dat van Frieda. Ze liep me tegemoet, ze hing haar kleine eenjarige lijfje aan dat van mij. Ik was haar voor en zei: ‘Mama kan je nu niet dragen, je bent te zwaar.’ Ik schopte haar bijna aan de kant terwijl ik me uit mijn mantel worstelde, ik hield mijn wollen trui aan.

Tot mijn grote verbazing zag ik dat Ted zat te schrijven, in mijn studio.

Hij had niet gemerkt dat ik terug was, maar nu stond hij op van de stoel voor de typemachine en stommelde de trap af.

‘Zit je te schrijven?’ vroeg ik. Hij zag er betrappt uit. Ik had mijn verbaasde lach op mijn gezicht, de lach die het snelst naar boven komt.

‘Ik heb een paar strofes geschreven, inderdaad,’ bekende hij. ‘Bij de BBC willen ze dat ik meer materiaal lever.’

De lange, sterke man. Bruin haar, ovaal gezicht, scherpe neus. Het was koud in ons huis, ijskoud boven en beneden, we moesten de haard aansteken. Het was fout dat hij had zitten schrijven terwijl ik buiten vrij was, dat IK op dat moment vrij was, vrij in het centrum op een fiets. En toch...? Toch had hij iets geschreven?

‘Ging het een beetje?’ vroeg ik terwijl ik voor mijn dochter